

17-A Barcelona i Cambrils

Orientacions per treballar amb els alumnes
els atemptats terroristes

Dossier
Centres educatius

ORIENTACIONS PER ALS CENTRES EDUCATIUS DAVANT ELS ATEMPTATS TERRORISTES DE BARCELONA I CAMBRILS 17-A

ORIENTACIONS GENERALS

En els últims temps, les notícies sobre atemptats realitzats en nom d'Estat Islàmic a diferents països del món han sacsejat reiteradament la societat i, com a conseqüència, també la vida de la comunitat educativa.

Els atacs terroristes del passat dia 17 d'agost a Barcelona i Cambrils han suposat un cop dur i molt proper a la nostra societat que va respondre de manera exemplar amb solidaritat, generositat i valentia.

Després d'aquests atemptats, l'escola ha de convertir-se en un espai facilitador que aculli les emocions i les inquietuds dels alumnes i respongui a les seves necessitats. Per tal de donar una resposta ajustada a tot l'alumnat, el centre educatiu ha de procurar espais d'anàlisi i de reflexió perquè l'equip docent planifiqui les accions educatives i de suport que es duran a terme a curt o mig termini tenint en compte la seva situació i realitat.

A continuació, s'ofereixen unes consideracions prèvies, pautes per abordar el tema amb els alumnes, una proposta d'organització de centre i activitats didàctiques per als alumnes.

1. Consideracions prèvies

La proximitat i l'impacte social dels atemptats a Catalunya requereixen començar amb un missatge de **condemna ferma i decidida** als atacs terroristes a Barcelona i a Cambrils i a tots els atacs terroristes que, desgraciadament, es produeixen al món i que posen en risc la convivència pacífica de tots els ciutadans.

Però també és important deixar clar que **no podem caure en els estereotips i prejudicis**, no podem etiquetar tot un col·lectiu, en aquest cas els musulmans, pels actes terroristes protagonitzats per alguns en nom de la religió islàmica.

És important que els docents actuïn amb **calma i serenitat i proporcionin la certesa que el centre és un lloc segur** i que estan amb adults que saben gestionar la situació i les emocions.

En cas que l'alumnat faci preguntes o comentaris sobre els atemptats, cal que el professorat aporti unes **respostes adequades a la seva realitat i a les seves necessitats**, tenint en compte els aspectes emocionals i les possibles vinculacions (culturals, religioses, personals, etc.) entre allò ocorregut i ells. Les reaccions davant aquests fets poden ser diverses i és important acompanyar tots els alumnes per evitar els posicionaments polaritzats i, sense deixar d'estar-ne amatents, **recuperar la normalitat**.

2. Pautes per afrontar el tema amb els alumnes

2.1 Copsar les inquietuds dels alumnes respecte a aquests actes terroristes. L'estat de xoc fa que de vegades pugui semblar que l'alumnat està "desconnectat" del que passa. La por és un mecanisme de defensa que pot mantenir aturada l'expressió de les emocions. No és estrany, doncs, que tot sembli normal, "massa" normal. Pot ser interessant fer-los preguntes perquè expressin el que senten, però també és important no insistir, no interrogar i deixar que els alumnes s'expressin segons la seva voluntat i les seves habilitats, respectant el silenci com a mostra del seu sentiment. En aquest sentit, es pot donar la possibilitat d'expressar-se no només a través del diàleg sinó també mitjançant un dibuix o un text. Els espais i temps en què els alumnes s'expressin i com ho facin poden afavorir l'observació per part del docent de **necessitats específiques** a les quals caldrà donar resposta.

2.2 Mostrar permissivitat zero davant qualsevol manifestació violenta i les possibles argumentacions que les justifiquin. Cal fer esment, també, a les situacions semblants viscudes arreu del món i condemnar tots els atemptats terroristes: París, Turquia, Niça, Síria, Londres, Iraq, Nigèria... En tots els casos cal mostrar el mateix rebuig.

2.3 Donar una explicació fiable. Amb paraules clares i sense amagar la informació de què es disposi. Tingueu un discurs clar, coherent i contrari a tots els tipus de violència, odi o radicalitat. Decidiu quina informació cal donar o no donar als alumnes atenent a les seves característiques i necessitats. Procureu fer servir un llenguatge acurat. Per exemple, en comptes de parlar de "terrorisme islàmic", els experts recomanen fer servir el nom del grup terrorista que reivindica els atemptats, així doncs, pel que fa als atemptats de Barcelona i Cambrils parlarem, del terrorisme del grup terrorista ISIS (sigles en anglès de l'autoproclamat Estat Islàmic de Síria i Iraq). D'aquesta manera **s'evita vincular el terme "terrorisme" a totes les persones que professen la "religió islàmica"**.

Cal també afavorir el **llenguatge inclusiu** i parlar de totes les persones que vivim i convivim a Catalunya, dels ciutadans amb qui compartim el nostre dia a dia i les nostres activitats quotidianes.

D'altra banda, destacarem la necessitat de fomentar entre l'alumnat l'esperit crític, especialment davant les informacions que arriben mitjançant xarxes socials, i actuar amb sentit comú i respecte per les víctimes dels atemptats i les seves famílies, fugint de la morbositat innecessària en no reproduir o compartir aquests tipus d'informacions o imatges. Els missatges que inciten a l'odi, la discriminació o la radicalització són precisament els que afavoreixen els interessos dels grups terroristes i els seus atacs contra la convivència pacífica.

2.4 Donar seguretat, sense remarcar les inseguretats i neguits que aquests fets provoquen en el professorat, per tal que l'alumnat se senti protegit davant possibles sentiments de por, ràbia, etc. Valorar l'actuació de totes les forces de seguretat i assistència: policia, bombers, personal sanitari... que van donar resposta immediata, eficaç i coordinada, així com la dels

milers de ciutadans anònims que van mostrar la seva solidaritat amb les víctimes, les seves famílies i altres persones afectades.

2.5 Atendre de forma diferenciada els alumnes d'acord amb la seva edat i maduresa.

La manera com poden expressar-se, la possibilitat de fer-ho individualment o de forma col·lectiva són elements a tenir en compte. Amb els infants més petits pot no ser necessari parlar dels atemptats si el tema no surt de manera natural i viuen la tornada a l'escola amb normalitat. L'edat i la maduresa dels alumnes són factors clau per decidir quines accions dur a terme i de quina manera. En aquest sentit, el Departament d'Ensenyament ha elaborat les activitats didàctiques específiques en relació amb el 17-A adreçades a l'alumnat d'educació primària (4t, 5è i 6è) i de l'ESO. Per ajudar a entendre, per compartir, per posar distància, per no posicionar-se de manera polaritzada, a més de la interacció docent-alumne també és interessant comptar amb l'ajuda entre iguals

2.6 Evitar la polarització. Cal tenir en compte que, en aquesta ocasió, la tornada a l'escola pot ser especialment difícil per a tot l'alumnat ja sigui perquè han viscut els atemptats com un atac personal a la seva cultura o perquè tenen por de ser senyalats o exclosos per ser musulmans. És important estar atents a la possibilitat que expressin sentiments contradictoris i comportaments polaritzats. Així doncs, totes les accions hauran d'anar orientades a evitar aquesta polarització.

Excepcionalment, es pot valorar atendre els alumnes tenint en compte, si escau, el país o cultura d'origen, si aquests poden ser factors que facin que alguns alumnes estiguin més implicats emocionalment en l'esdeveniment. En qualsevol cas, cal recordar la importància de **treballar el tema amb tot el grup classe**, sense fer agrupacions segons la cultura, país d'origen o altres circumstàncies, per evitar així la possible estigmatització que poden patir alguns alumnes o el replegament identitari.

2.7. Mantenir la vigilància respecte a la persistència de les preocupacions o la manifestació de comportaments inusuals (aïllament, tristesa, agressivitat, etc.) per poder donar-hi resposta comptant amb la col·laboració de les famílies i d'especialistes, si es considera necessari.

3. Organització de centre

Per tal que el treball amb l'alumnat sigui més significatiu, cal que des del centre educatiu es doni una resposta àgil i unificada. A continuació, es detallen algunes possibles actuacions de procediment:

3.1 Copsar les inquietuds de tot el claustre de docents i recollir les seves opinions, propostes i orientacions, fer-los arribar els materials que el Departament d'Ensenyament posa al seu abast i dissenyar plegats el tractament d'aquest tema amb els alumnes i les famílies.

3.2 Planificació i organització de l'acció. En un primer moment i abans de la intervenció didàctica a l'aula, és recomanable que el centre, a través dels seus equips de coordinació pedagògica, planifiqui i organitzi de manera explícita com s'atendrà l'alumnat i quin suport s'oferirà al professorat perquè puguin desenvolupar les actuacions de caire pedagògic a l'aula.

També caldrà tenir present, en aquesta planificació i organització, facilitar orientacions a les famílies. En aquest sentit, el Departament d'Ensenyament ha elaborat unes orientacions i un mòdul formatiu per ajudar les famílies a parlar amb els seus fills sobre els atemptats.

3.3 Organització de dossiers amb els materials per a l'aula. L'equip de coordinació ha de valorar la conveniència o no de fer activitats concretes per tal de tractar el tema. Així, es pot concentrar tot el treball en una jornada especial o bé tractar-lo des de l'acció tutorial o altres àrees. En qualsevol cas, l'equip de coordinació ha de poder facilitar a l'equip docent recursos i activitats per tractar el tema. El Departament d'Ensenyament ha elaborat un recull de materials de suport educatiu i materials específics per treballar amb els alumnes i les seves famílies els atemptats de Barcelona i Cambrils.

3.4 Concreció del calendari per a la jornada o actes que recordaran els fets i les víctimes. El centre pot, si ho considera oportú, dur a terme algun acte de suport comptant amb tota la comunitat educativa, com a recurs per promoure la cohesió grupal i evitar la sensació de por o solitud davant aquests fets (minuts de silenci, assistència a actes, etc.). En aquest sentit, les activitats didàctiques específiques que el Departament d'Ensenyament ha elaborat en relació amb el 17-A recullen una proposta. En tot cas, l'equip de coordinació ha de confeccionar un calendari amb les activitats programades i les modificacions horàries. El calendari ha d'incloure indicacions sobre les actuacions programades, la seva justificació i tenir present, per donar-hi resposta, possibles actituds polaritzades.

3.5 Reunió del Consell de Delegats (també a primària, en el cas que estigui constituït). Un cop planificades les accions, és important comunicar-les al Consell de Delegats i recollir de primera mà el parer de l'alumnat, així com les seves propostes, que seran incorporades prioritàriament i sempre que sigui possible.

3.5 Comunicació a les famílies i al Consell Escolar. Un cop determinats els actes a realitzar, cal comunicar a les famílies i al Consell Escolar les accions programades durant la jornada i dies posteriors, les formes en què poden col·laborar les famílies (vegeu les orientacions per a les famílies), com s'atendrà els seus fills o les possibles modificacions en el desenvolupament habitual de les activitats del centre.

3.6 Desenvolupament d'activitats a l'aula. El tutor o tutora és el referent del grup i qui probablement pot atendre millor les necessitats dels alumnes. Per aquest motiu, a més dels actes conjunts que com a centre es puguin organitzar, treballar el tema amb el grup classe des de la tutoria grupal aporta uns beneficis que es detallen a continuació: l'enfortiment dels vincles, la prevenció dels conflictes a l'aula generats per la diversitat de posicionaments

davant els fets, la vigilància del replegament identitari que alguns adolescents pateixen quan succeeixen actes terroristes relacionats amb la seva cultura d'origen i la lluita contra els estereotips i prejudicis de tot l'alumnat davant persones procedents de països implicats en els fets terroristes o que professin la religió islàmica.

3.7 Treball preventiu. A més de les accions puntuals que es puguin dur a terme, és imprescindible que els centres educatius programin un treball continuat amb l'alumnat durant tot el curs escolar. En aquest sentit, el Departament d'Ensenyament, mitjançant l'aplicació per a l'elaboració del Projecte de Convivència, el Protocol de prevenció, detecció i intervenció enfront situacions d'odi i discriminació i el Protocol de prevenció, detecció i intervenció enfront la radicalització, posa a l'abast dels centres educatius orientacions i recursos per treballar els factors de risc que poden conduir un alumne a un procés d'odi o de radicalització i mirar de minimitzar-los.